

Gemeente van Christus,

Wat is dat toch met Jakob? Ergens zou je van hem willen houden. Het lijkt zo'n zachtaardige jongen. Maar dat lukt je niet. Omdat hij zo rap in het tegendeel verandert. Als wij getuige waren geweest van de geboorte van deze wonderlijke tweeling hadden we absoluut de voorkeur gegeven aan Jakob, dat kleine gladde jongetje. Nipt als eerste kwam echter dat andere wonderlijke kind ter wereld. Baby Ezau; een harig figuurtje, een rossig kindje, helemaal behaard alsof het een mantel aanhad. Een soort klein weerwolfje. Nee, als wij toen aan het bed van moeder Rebekka hadden gestaan, hadden we het wel geweten. Doe ons maar Jakob, een lief huiselijk kind...in aanleg.

Nou ja, één ding was toen al raar, dat hij zijn broer, tegenbeeld in zoveel opzichten, bij zijn hiel vasthield. Dat was wel raar. Wilde hij de plaats van Ezau hebben? En wat feitelijk ook als een zwaard van Damocles boven die botsende buik van Rebekka hing was de belofte van de HEER dat de *'oudste de jongste zou dienen'*. Ja zo gezien, was het drama van meet af aan duidelijk. Deze geboorte wierp zijn schaduwen al ver vooruit. Een *hiel in zijn hand* en een *onmogelijke zegen* boven zijn hoofd.

Onder deze voortekenen ontwikkelt Jakob zich in een richting die niets meer te maken heeft met dat zachtaardige jongetje van eertijds. Met hulp van moeder Rebekka was het een achterbaks kereltje geworden. Van hielhouder werd hij steeds meer een Pootjehaker. U weet wel hoe hij voor een schotel linzenstoof het eerstgeboorterecht ontftuselde en vervolgens in de huid kroop van Ezau om de kostbare zegen binnen te halen. De schaduwen werden steeds langer.

Totdat hij vluchten moet en gaat zwerven. Weg uit het beloofde land. Op de vlucht voor zijn wraakzuchtige broer, zijn harige schaduw waar hij steeds meer op gaat lijken. Voordat hij het land Kanaän verlaat wordt nog een keer die zegen van de HEER herhaald, in de droom met de ladder. Toen ging de zon onder. Belandde Jakob in een schemerzone. De 20 jaren die volgde werd het allengs duisterder, smoezeliger. Een struikelend verhaal van liefde, afgunst, list en bedrog. Zozeer zelfs dat hij ook als volwassen man met zijn huisgezin, have en goed het zwerverspad weer kiezen gaat. Maar nu anders. Hij vlucht, maar wel de goede kant op. Terug naar de Jordaan. Op weg naar het land van belofte, op zoek naar de zegen die al zo lang boven zijn hoofd hangt.

Dan wordt het nacht. Nadat hij iedereen het veer bij Jabbok, een zijriviertje van de Jordaan, heeft overgezet naar het beloofde land, gaat hij terug. Jakob had alles gedaan om zijn boze broer gunstig te stemmen: een waar carnaval der dieren was de beek overgegaan als *wiedergutmachung*. Hij is nu wel aan het einde gekomen met het leven voor eigen rekening. Bijna alles is te koop, maar nu moet hij het zélf ook gaan wagen. Hij heeft alleen zichzelf nog...en wie is dat dan?

Als hij daar alleen is wordt hij plots overvallen door een donker iemand. *'Isj'* staat er in het Hebreeuwsⁱⁱ, je kunt het met 'man' of 'mens' vertalen, maar het blijft zo ambivalent in dit

verhaal dat de NVB er goed aan heeft gedaan het maar bij 'iemand' te houden. Iemand grijpt hem aan en gaat worstelen. Niet zomaar een fraai potje worstelen, binnen bepaalde spelregels. Niet zoals je op sommige afbeeldingen ziet waar een engel op gepaste wijze wat worstelt met Jakob. Nee het stof en de modder vliegen hen om de oren. Hier komt heel veel brute kracht los. Daar in dat donker waar de schaduwen levensgroot geworden zijn.

Met wie heeft Jakob hier van doen? Was het een donkere riviergod, een demon die we uit de mythologie wel kennen, een wezen dat de grens bewaakt? Was het een representant van Ezau, een beschermengel misschien? Was het de schaduwkant van Jakob zelf. Was Jakob zozeer verstrikt geraakt in alle maskers die hij had opgezet door de jaren heen, verstrengeld geraakt in de persoonsverwisseling met Ezau die steeds dieper verankerd raakte in hem. Was het de ondergrondse wereld van onderdrukte en verdrongen kanten van hemzelf? Wie is hij nog, daar zo alleen in het donker met die zwarte figuur tegenover hem? Jakob vecht met die figuur. Een indringend lijfelijk gebeuren: bloed, zweet, tranen en modder.

Misschien voert dit legendarische verhaal van Jakob in het donker wel erg ver voor ons. Kunnen we ons leven hier maar moeilijk in lezen. Misschien helpt het als we eens wat nadenken over wat er in ónze nachten gebeurt. Welke strijd hebben wij te voeren als we alleen zijn? Wat speelt eraf in onze donkere dromen, waarvan we soms blij zijn dat niemand ze kent? Hoewel wij misschien niet letterlijk worstelen, kennen wij toch ook wel die grenservaringen waar we slechts vechtend een weg vinden voor ons leven? Bij grote beslissingen in je leven, bij de schuchtere aanvaarding van verdrongen delen van je leven, misschien zelfs wel een deels nieuwe identiteit? Zo bezien kennen wij allemaal wel onze Jabbok-momenten.

Jakob was zijn hele leven van het slag mens dat leeft volgens het adagium: *Reik niet naar de hemel, maar haal hem naar je toe.*ⁱⁱⁱ Dat kwam hem duur te staan. Al te menselijk had hij de zegen naar zich toe gehaald. En toen hij wonderlijk genoeg enorm gezegend was – naar lijf en goed – wist hij niet wat hij ermee moest. Zijn zegen werd een oordeel. Totdat in die ene nacht de ban gebroken werd. De ban van de kwade voortekenen, van de hiel in de hand en de onmogelijke zegen boven zijn hoofd. De onrust in zijn bloed kwam aan de Jabbok tot een kookpunt, maar hij hield stand. Die donkere figuur merkt dat hij niet winnen kan. Winnen kan niet meer, geraakt worden wel. De donkere figuur raakt even de heup van Jakob aan en als in een flits schiet er iets door Jakob heen. Jakob was een geraakte geworden. Laat mij gaan zegt de donkere 'isj', het wordt licht. Het schimmige schaduwgevecht is voorbij. Vanaf nu wordt er *gesproken*. Als het licht wordt, de schaduwen verdreven worden, gaan er woorden klinken. Als er woorden klinken wordt het licht.

Jakob zegt: *Ik laat je niet gaan tenzij je me zegent*. Jakob blijft Jakob, reik niet naar de hemel, maar haal hem naar je toe... Hoe heet je, vraagt zijn tegenbeeld? Ik heet Jakob, u weet wel, hielhouder of Pootjehaker. Daar ben ik goed in, het lukte me zojuist bijna nog een keer... Voortaan zal je naam Israël zijn is het antwoord, je blijft een strijder, maar de richting verandert. Je vecht niet meer achteruit, me die lange schaduwen achter je. Je vecht vanaf nu vóóruit, met God en mensen en je wint! Die woorden zijn als een zegen. De zegenende armen van die donkere ander zijn de bevestiging ervan.

Welke strijd hebben wij nog te voeren? Wie zien wij als we in de spiegel kijken? Zien we onze harige schaduw, of ziet u daarachter ook nog dat kleine meisje, het verlegen jongetje? Wordt het niet eens tijd alle maskers af te doen? Hebben we nog iets uit te vechten met onze schaduwen die we krampachtig bij de hiel vasthouden? Hangt de zegen nog als een zwaard van Damocles boven ons hoofd, in plaats van dat we ervan leven en in opademen? Vechten wij vooruit of vechten wij achteruit?

Jakob gaat lopen. Hij weet zich gezegend. Hij ervaart het zo dat hij God zelf onder ogen is gekomen. Ja dan kan hij ook zijn andere helft, dan kan hij ook broer Ezau onder ogen komen. Eindelijk drukt de zegen van God niet als een donker lot op hem, maar heeft hij die zegen als een mantel omgeslagen.

Zodra hij bij Pniël was overgestoken, ging de zon op. Al die twintig schemerjaren was de zon natuurlijk gewoon op en ondergegaan. Maar hij heeft het beleefd als 20 jaar schemeren tussen de zonsondergang bij Bethel en de zonsopgang bij Pniël.

Gerrit Achterberg noemt dat een *verloren eeuwigheid*.^{iv} En dan staat er nu zo ontroerend mooi: de zon ging over hém op. Alsof op die ene morgen de zon hem wakker kuste. Het licht hem aanstootte.

Er is in de geschiedenis een zon opgegaan. Eenmalig uniek én voor altijd. Jezus Christus. Sinds die zon over ons leven opgaat, is er ruimte om te ademen. Kunnen we mensen worden uit één stuk. Mogen we onze schaduwen omarmen in zijn licht. Hij was er al lang mee bekend en schrikt nergens van terug.

Zullen we ons daardoor laten raken. Door die Zon over ons leven, de zegenende handen die we opgelegd krijgen. Dat gaan mensen aan je zien. Je gang door het leven wordt er misschien wat onvast van, hinkend, maar niet doelloos of onzeker.

We blijven strijden, maar niet langer *achteruit*, maar *vooruit*. Want we zijn geliefd, gezien én gezegend. De zon gaat over ons op. De zon gaat voor ons uit.

In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest,

Amen

ⁱ Gen. 25:23.

ⁱⁱ ׁשׁיָא (Gen. 32:25 WTT)

ⁱⁱⁱ Liedje *Lef* van Karin Bloemen en Cor Bakker.

^{iv} Gedicht 'Over de Jakkob', Verzameld Gedichten, p. 245.

Gebruikte literatuur:

E. Drewermann, *Ik laat u niet gaan, tenzij gij mij zegent, Overwegingen bij het boek Genesis*, 1996, Zoetermeer: Meinema, 168-183.

J. Fokkelman, *Oog in oog met Jakob*, 1999, Zoetermeer: Meinema, 161-186.

C.G. Jung, *Ik en zelf*, 1993, Rotterdam: Lemniscaat.

J. Monbourquette, *Bevriend met je schaduw, je onbeminde zijde*, 2007, Kampen: Kok Averbode.

J. Sacks, *Genesis, boek van het begin*, 2020, Middelburg: Skandalon, 187-201.